

ПІДХОДИ ДО КЛАСИФІКАЦІЇ ПРОФЕСІЙНО ВАЖЛИВИХ ЯКОСТЕЙ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ ШВЕЙНОГО ПРОФІЛЮ

Постановка проблеми. Для сучасного етапу розвитку української держави актуальною є необхідність завоювання свого місця на сучасному ринку. Зростаючі вимоги високоефективного виробництва загострюють проблему підготовки висококваліфікованих спеціалістів у всіх галузях народного господарства, промисловості взагалі та легкої індустрії зокрема.

Підготовку спеціалістів цього напрямку проводить інженер-педагог, який повинен володіти певними знаннями, уміннями, навичками (ЗУН), а також мати професійно важливі якості для ефективної передачі ЗУН учням, підготовки й перепідготовки кваліфікованих робітників та спеціалістів швейної промисловості. Від того, як інженер-педагог підготує майбутні кадри швейного профілю, залежить стан легкої промисловості. Таким чином, актуальною проблемою є покращення рівня розвитку професійно важливих якостей (ПВЯ) інженерів-педагогів швейного профілю для підвищення їх професіоналізму.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання специфіки підготовки інженерів-педагогів швейного профілю були досліджені в роботах сучасних науковців. Так, І.В. Андрощук розглянула формування естетичної культури майбутніх викладачів спеціальних дисциплін професійних навчальних закладів швейного профілю, Т.А. Дев'ятьєрова досліджувала питання індивідуалізації їх методичної підготовки, О.М. Кириченко розробила методику формування творчих умінь інженерів-педагогів швейного профілю, Г.М. Мамус і Л.М. Хоменко описали процес підготовки вчителів швейних дисциплін, Е.А. Несмашная розглянула підготовку спеціалістів у сфері швейного виробництва в нових соціально-економічних умовах, Л.З. Тархан визначила зміст підготовки інженерів-педагогів швейного профілю, сформулювала теоретичні й методичні основи формування дидактичної компетентності інженерів-педагогів. Проте автори не розглядали достатньо детально класифікаційні ознаки ПВЯ інженерів-педагогів швейного профілю.

Питання щодо професійно важливих якостей фахівця розглядалися у працях багатьох науковців, зокрема в дослідженнях В.О. Бодрова, І.Б. Васильєва, Е.Ф. Зеєра, А.О. Деркача, Н.В. Кузьміної, Ю.Н. Кулюткіна, Л.Е. Орбан-Лембрик, В.О. Сластеніна, В.Д. Шадрікова та ін. Проте при вивченні цього питання вони ставили перед собою різні завдання.

Отже, можна навести умовну класифікацію досліджень із питання професійно важливих якостей за такими напрямками:

- психологічний (В.О. Бодров, Е.Ф. Зеєр, Є.О. Клімов, Н.В. Кузьміна, В.Г. Лоос, В.Л. Маришук, А.К. Маркова, Л.Е. Орбан-Лембрик, Г.М. Павлова, В.Д. Шадріков);
- акмеологічний (А.О. Деркач, Н.В. Кузьміна, Л.Е. Орбан-Лембрик);
- ергономічний (Н.В. Алішев, О.С. Єгоров, Є.О. Клімов, Г.В. Ложкін, Н.І. Пов'якель, Н.П. Реброва);
- педагогічний: ПВЯ вчителів і педагогів (Н.В. Кузьміна, Ю.Н. Кулюткін, А.К. Маркова, Н.С. Мойсеюк, В.О. Сластенін, О.І. Щєбаков); ПВЯ інженерів-педагогів (В.Б. Бакатанова, І.Б. Васильєв, Е.Ф. Зеєр, М.К. Танасейчук, Л.З. Тархан).

Через те, що галузі знань, які презентують указані напрямки, перебувають у тісних взаємозв'язках, не дивно, що одні й ті ж самі автори проводили дослідження в різних напрямках.

Коротко розкриємо сутність зазначених напрямків. Дослідники-психологи розробляли методологічний підхід до поняття ПВЯ. Вони концентрували увагу на формулюванні, описі та обґрунтуванні поняття ПВЯ, визначенні його структурних складових, а також шукали місце ПВЯ в структурі особистості. Головною тезою можна назвати твердження, що ПВЯ впливають на ефективність професійної діяльності.

Теоретики акмеологічного напрямку розглядали ПВЯ з точки зору професіоналізму як особливості особистості, що необхідні для засвоєння спеціальних знань, здібностей та навичок для успішного оволодіння певною професією та досягнення рівня професіоналу.

З точки зору ергономіки ПВЯ розглядаються як необхідні умови забезпечення ефективної роботи системи «людина-машина» та професійні вимоги до особистості фахівця.

Дослідники-педагогі розглядали питання ПВЯ, які необхідні для розв'язання педагогічних задач: вивчали класифікації професійно важливих якостей учителів, педагогів [4-7, 12], ПВЯ інженерів-педагогів, а також методи, засоби, технології їх формування [1, 3, 14].

Таким чином, було проаналізовано підходи до дослідження професійно важливих якостей у напрямках різних галузей знань, виділені аспекти підходу до питання ПВЯ в кожному з напрямків. Усі автори дотримуються думки, що ПВЯ формуються в діяльності, а також мають вплив на ефективність професійної діяльності. Відносно проблеми, що розглядається, ця теза виглядає так: ПВЯ фахівців легкої промисловості формуються в них разом з отриманням ЗУН, тобто в процесі навчальної діяльності. Професійно важливі якості інженерів-педагогів сприяють ефективному навчанню фахівців легкої промисловості.

Постановка завдання. Після вивчення попередніх досліджень у цьому напрямку очевидним стає те, що автори, які детально розглядали професійно важливі якості, недостатньо дослідили їх особливості в інженерів-педагогів швейного профілю. Ті ж автори, які займалися науковими дослідженнями в галузі інженерно-педагогічної підготовки фахівців швейного профілю, недостатньо враховували їх ПВЯ.

Проблема покращення рівня розвитку професійно важливих якостей інженерів-педагогів швейного профілю для підвищення їх професіоналізму обумовила мету статті – розглянути підходи до класифікації ПВЯ інженерів-педагогів швейного профілю. Це передбачає вирішення таких завдань:

- розглянути ієрархічну структуру швейного виробництва;
- визначити галузі знань, які необхідні для фахівців різних рівнів ієрархічної структури;
- порівняти перелік визначених галузей знань з вимогами до інженера-педагога швейного профілю;
- класифікувати ПВЯ інженера-педагога швейного профілю, які забезпечують оволодіння галузевими знаннями та подальше ефективне здійснення професійної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Розглянемо питання визначення та формування професійно важливих якостей фахівців інженерів-педагогів швейного профілю з точки зору основних галузей знань, якими мають оволодіти майбутні фахівці швейної промисловості різних рівнів ієрархічної структури.

Ієрархічну структуру швейного цеху на підприємстві умовно можна представити у вигляді схеми (рис. 1).

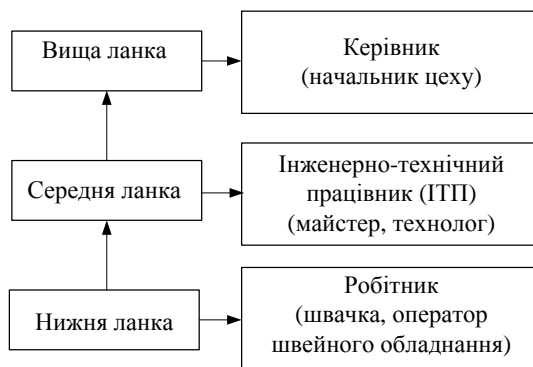

Рис. 1. Ієрархічна структура швейного цеху

До нижньої ланки відносять робітників швейного цеху, це швачки та оператори швейного обладнання. До середньої ланки входять інженерно-технічні працівники (ІТП), до яких відносять майстрів та технологів. До вищої ланки належить керівництво, в швейному цеху керівництвом є начальник цеху.

Нижні ланки ієрархії можуть досягати максимального розвитку на своєму рівні й переходити на наступний. Такий розвиток обумовлюється досвідом та/або навчанням. При цьому первинне навчання є необхідним на кожному з рівнів, але критерії, що висуваються до навчання для різних рівнів, можуть відрізнятися.

Розглянемо підготовку працівників нижньої ланки – робітників (швачок, операторів швейного обладнання). Їх підготовка здійснюється в системі профтехосвіти, в якій ключовою

фігурою навчання є інженер-педагог. Окрім підготовки працівників нижньої ланки компетенція інженера-педагога охоплює й підготовку ІТП, які віднесені до середньої ланки і включають майстрів та технологів, а також підготовку та перепідготовку працівників вищої ланки – керівників, начальників цехів.

За результатами проведеного огляду сформулюємо основні галузі знань, якими мають оволодіти фахівці швейної промисловості на різних рівнях ієрархічної структури. Наведемо їх у вигляді схеми (рис. 2).

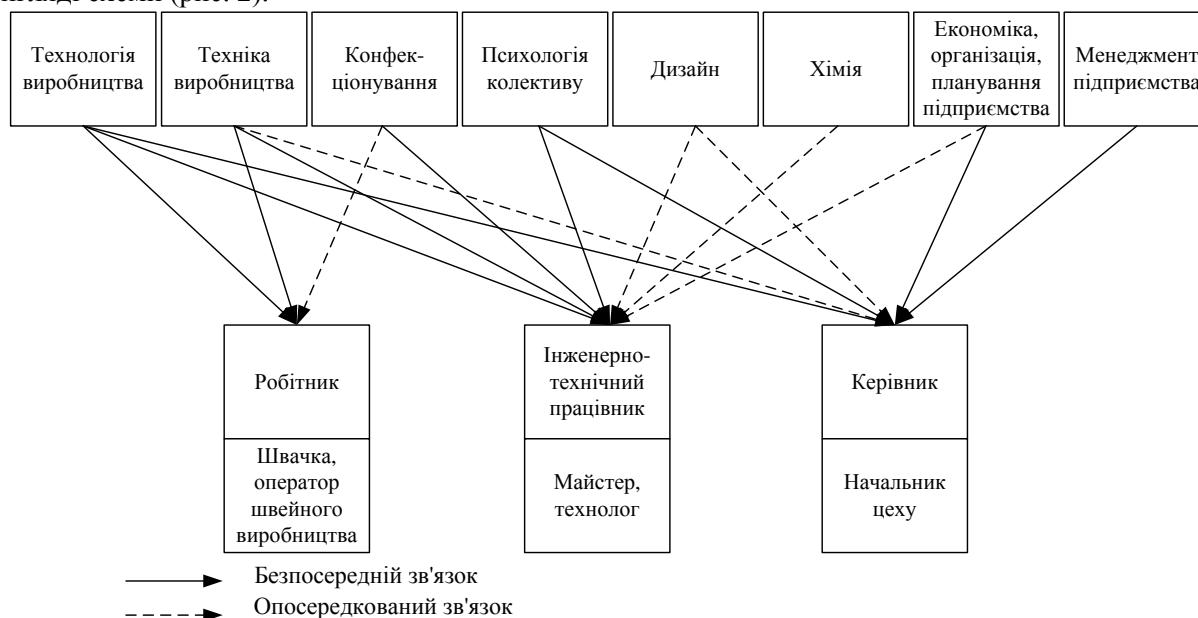

Рис. 2. Галузі знань, необхідні для професійного розвитку фахівців швейної промисловості різних рівнів

На рисунку відображені галузі знань, які відповідають вимогам до професій швейного профілю на різних рівнях ієрархії. Працівники нижньої ланки, які є безпосереднім об'єктом навчання інженера-педагога, для використання у своїй професійній діяльності повинні мати ЗУН із таких галузей знань: технологія швейної та текстильної промисловості, засоби та технічне обладнання швейної промисловості; мати загальну уяву стосовно конфекціонування.

Знаннями, галузі яких зазначені на рисунку 2, повинні володіти фахівці швейного профілю, а також інженер-педагог, що зазначено в стандартах освіти, нормативних документах з їхньої професійної підготовки. Але для успішного виконання своїх професійних обов'язків, перш за все ефективно організації навчально-виховного процесу в закладах професійної освіти різного рівня, інженер-педагог повинен мати розвинуті професійно важливі якості.

Таким чином, можемо зробити висновок, що інженер-педагог повинен володіти ЗУН із зазначених галузей знань, щоб передати їх учням. Безумовною є необхідність опанування інженером-педагогом ПВЯ, які пов'язані зі спеціальними галузями знань, тобто ПВЯ зі спеціальності і спеціалізації. Крім того, цілком очевидно, що для ефективного передачі знань, прищеплення вмінь та навичок учням інженеру-педагогу необхідні педагогічні якості.

Серед багатьох спроб класифікувати педагогічні якості простежується тяжіння авторів (Н.В. Кузьміна, Ф.Н. Гоноболін, А.І. Щербаков) до думки, що педагогічні якості поділяються на дві головні групи, назви яких у дослідженнях різняться: загальні і специфічні, особистісні і ті, що властиві професіоналам, домінантні і периферійні, узагальнені і спеціальні. Таким чином, дослідники згодні, що доцільно виділити дві основні групи педагогічних якостей. Зважаючи на різноманіття назв груп при збереженні їх змісту, ми схилиємося до доцільності формулювання назв груп згідно з визначенням В.Д. Шадрікова: загальні і спеціальні. Цими дефініціями автор диференціює здібності людини.

Ми вважаємо можливим провести аналогію між класифікаціями ПВЯ та здібностей за рівнями В.Д. Шадрікова. На підтвердження цього припущення слід згадати С.Л. Рубінштейна, який у своїх відомих працях указував на те, що «... будь-яка здатність є здатністю до чого-небудь, до якої-небудь діяльності. Будь-яка більш або менш специфічна діяльність потребує від особистості більш або менш специфічних якостей». Ці якості відомий дослідник прирівнює до

здатностей. [11, с.535] Н.О. Брюханова стверджує, що досить часто здібності та якості розкриваються одне через інше [2, с. 227]. В.А. Толочек указує на те, що ПВЯ розглядаються як здібності до професійної діяльності [13, с. 248]. Розподіл професійно важливих якостей на загальні та спеціальні набув широкого розповсюдження серед вітчизняних дослідників (М.С. Корольчук, Б.Ф. Ломов, В.Л. Маришук) у 60-х рр. ХХ сторіччя й з успіхом використовується дотепер.

Умовна класифікація професійних якостей інженера-педагога на загальні та спеціальні наведена на рисунку 3.

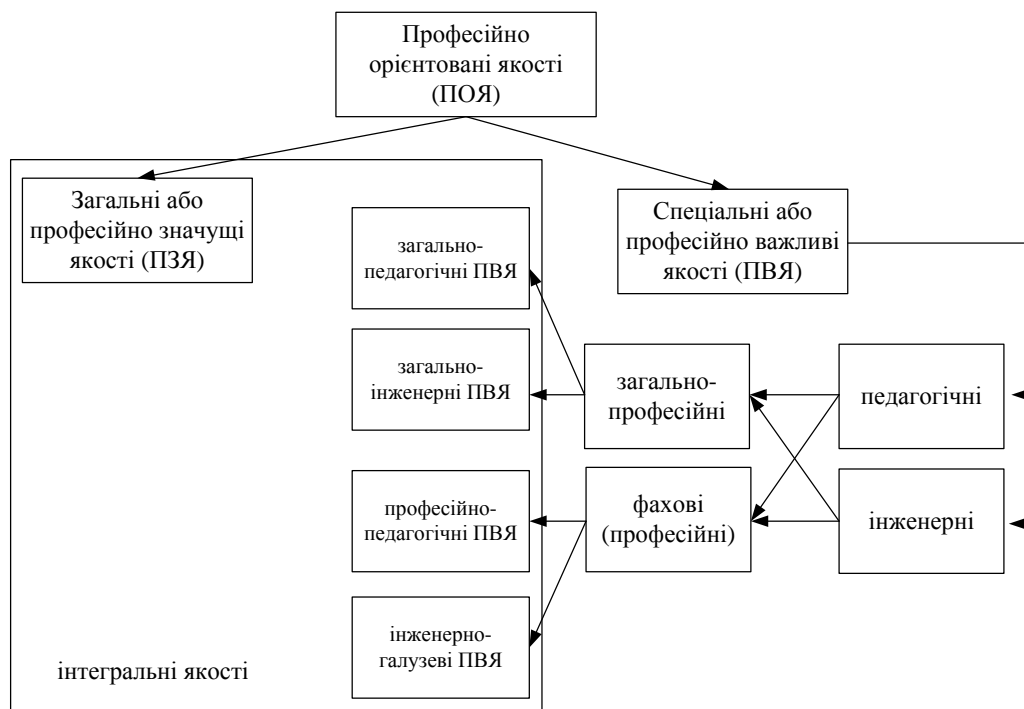

Рис. 3. Класифікація професійних якостей інженера-педагога

Ю.П. Поваренков представив, на наш погляд, найбільш повну класифікацію професійних якостей залежно від їх впливу на виконання професійних функцій. [10, с.79] Усі професійні якості в сукупності автор називає професійно орієнтованими (ПОЯ), до яких включає професійно значущі (ПЗЯ) і професійно важливі якості (ПВЯ). Відносно поділу професійних якостей на загальні і спеціальні, можна провести аналогію з класифікацією Ю.П. Поваренкова, між якими прослідковується певна відповідність.

Так, загальні якості є професійно значущими, вони сприяють виконанню професійних функцій і визначають ставлення людини до них. Спеціальні якості є професійно важливими, вони формуються в процесі навчання, визначають процес і результат виконання професійних функцій.

Указаний розподіл професійних якостей є притаманним для всіх професій. Розглянемо класифікацію професійних якостей інженера-педагога більш детально.

До загальних відносяться універсальні професійні якості. Вони характеризують ті властивості, що є важливими «на вході», на початку професійного навчання. Їх розвиток пов'язаний із вивченням загальноосвітніх і загальнопрофесійних дисциплін.

Вони визначаються загальнолюдськими якостями, здібностями до навчання, психофізіологічними й іншими властивостями, які обумовлені вимогами Освітньо-кваліфікаційної характеристики (ОКХ) до абітурієнта. До цих вимог до інженерів-педагогів швейного профілю включені організаційні, комунікативні, академічні, мовні здібності, схильність до педагогічної і творчої діяльності, загальнокультурний рівень, соціальна активність, адекватна самооцінка, професійна спрямованість [8]. До загальних відносяться ті якості, які необхідні для будь-якої професійної діяльності, наприклад, відповідальність, цілеспрямованість, наполегливість та ін. Подальший розвиток цих якостей забезпечується всіма циклами дисциплін, зокрема гуманітарним, і циклами соціально-економічної і природничо-наукової підготовки. На жаль, сформульовані

вимоги до абітурієнта не перевіряються при вступі до ВНЗ, не можна назвати результативною також і співбесіду.

Слід зазначити, що існують деякі розбіжності у визначенні загальних професійних якостей. В різних концепціях вони виступають як необхідні для всіх суб'єктів професійної діяльності, незалежно від її виду, і як фактори, які сприяють, полегшують, але не стають вирішальними для конкретної професії. Для інженера-педагога це, наприклад, педагогічна направленість, любов до дітей.

Спеціальні якості характеризують ті властивості, що визначають специфіку професії, спеціальності і спеціалізації. Спеціальні ПВЯ визначаються для кожної професії окремо. Їх визначення значною мірою залежить від уявлення про структуру особистості професіонала, її формування та розвитку.

Для інженера-педагога спеціальні якості поділяються на дві головні групи: педагогічні й інженерні. Існують різні підходи щодо визначення складу цих груп. Наприклад, Л.З. Тархан до числа педагогічних якостей інженера-педагога відносить психофізіологічні і професійні якості. В групі як педагогічних, так і інженерних якостей згідно з указаною класифікацією можна виділити складові також за ознакою спеціальності: загальні і професійно-фахові. Так, класифікуємо педагогічні й інженерні якості на загальнопрофесійні, тобто ті, якими має володіти кожен представник інженерно-педагогічної професії: загальнопедагогічні (наприклад, педагогічна майстерність, інженерно-педагогічне мислення) і загальноінженерні (наприклад, технічне та наочне мислення, технічні здібності) та фахові, які є обов'язковими для фахівця інженера-педагога швейного профілю: професійно-педагогічні (наприклад, професійно-педагогічна компетентність, професійно-педагогічна спрямованість) і інженерно-галузеві (наприклад, добрий окомір, художній смак).

Специфіка спеціальності інженера-педагога швейної промисловості передусім полягає в тому, що він має володіти професійно важливими якостями двох груп спеціальних якостей: педагогічними та тими, що обумовлені особливостями швейної галузі народного господарства. Очевидно, що для викладання дисциплін швейного профілю потрібні специфічні професійно важливі якості, які обумовлені галузевими особливостями. Група фахових ПВЯ формується в дисциплінах професійних курсів студентів. Вивчення цих дисциплін, з одного боку, забезпечує викладання дисциплін, що вказані на рис. 2, з іншого боку, з їх допомогою формуються ПВЯ інженера-педагога.

Класифікувати професійно важливі якості інженера-педагога можна за циклами підготовки.

Б.А. Абдикаримов виділяє загальнопрофесійні і спеціальні дисципліни в курсі підготовки інженера-педагога. Н.О. Брюханова визначає в педагогічній підготовці інженера-педагога загальнопедагогічний і професійно-педагогічний компоненти. Л.З. Тархан зазначає, що професійно-орієнтований цикл підготовки посідає проміжне місце між загальноосвітньою і професійною підготовками. Професійно-орієнтовані дисципліни займають 40 % навчальних дисциплін усього курсу навчання і включають в себе 2 цикли: загальнотехнічний і загальнотехнологічний. Загальнотехнічний є спільним для всіх інженерів, загальнотехнологічний визначається характером спеціальності швейного профілю. Так, бачимо ще одне підтвердження доцільності класифікації на основі загальних та спеціальних властивостей.

Так, ОПП інженера-педагога за спеціальністю 8.010104.23 «Професійне навчання. Технологія текстильної та легкої промисловості» наводить такі цикли підготовки фахівця:

- цикл гуманітарної, соціально-економічної та природничо-наукової підготовки;
- цикл професійної (професійно-орієнтованої) та практичної підготовки [9].

Підготовка за циклами забезпечує виконання всіх видів професійної діяльності інженером-педагогом, які обумовлені виробничими функціями. Ці функції зазначені в ОКХ:

- проектувальна;
- організаційна;
- технологічна;
- дослідницька;
- виховна [8].

Так, формування професійно важливих якостей інженера-педагога забезпечується циклами підготовки, далі ПВЯ використовуються при виконанні виробничих функцій (рис. 4).

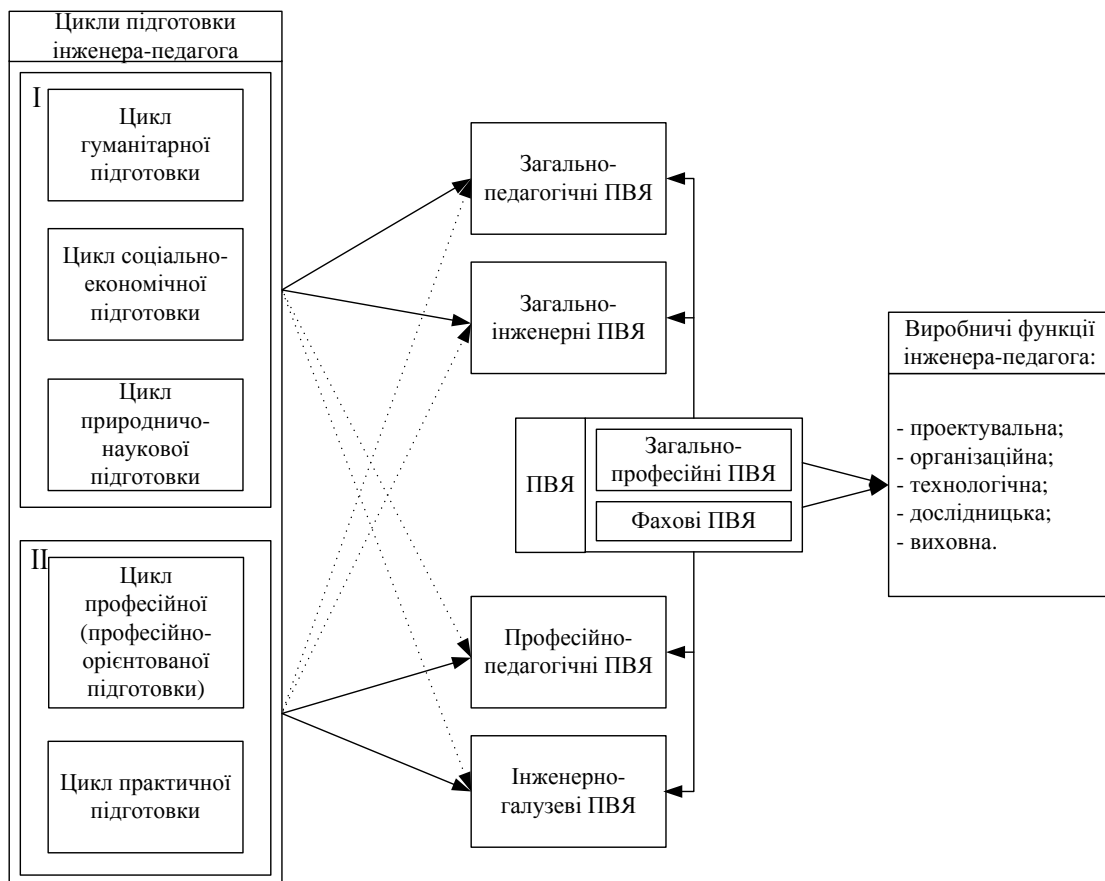

Рис. 4. Формування ПВЯ в процесі підготовки інженера-педагога

Формування загальних якостей, як уже зазначалося, продовжується при вивченні дисциплін гуманітарного циклу, циклу соціально-економічної і природничо-наукової підготовки (формується загальнопедагогічні і загальноінженерні ПВЯ). Наприклад, на таких дисциплінах, як політологія, соціологія, риторика, культурологія, правознавство та ін. Проте розвиток деяких якостей, наприклад, інженерно-педагогічного мислення, спостережливості, продовжується при вивченні професійного циклу, в процесі вивчення якого формуються також професійно-педагогічні і інженерно-галузеві ПВЯ. Не можна також нехтувати впливом дисциплін першого циклу на розвиток професійно-педагогічних і інженерно-галузевих ПВЯ. На малюнку, згідно з цим твердженням, цільними лініями зазначені безпосередні зв'язки, а пунктирними – опосередкований вплив. Так, можна припустити, що професійні якості, що формуються в майбутніх інженерів-педагогів у процесі навчання мають інтегративний, синтетичний характер. Є.О. Клімов також відзначав, що професійно цінні якості не можна розмістити в ряд один за одним, вони утворюють цілісну систему. О.О. Сегада наголошував на інтегративному характері професійних якостей.

Діяльність інженера-педагога являє собою складний сплав праці: педагогічної, інженерної і кваліфікованого робітника. Тому недоцільно окремо виділяти інженерні і педагогічні якості в чистому вигляді. В діяльності інженера-педагога ці якості доповнюють та зумовлюють одне одного, а деякі (такі, як проєктувальна, управлінська) є спільними за функціями, проте різними за змістом для педагогічної та інженерної діяльності інженера-педагога.

Так, Е.Ф. Зеєр виділяє дидактичність як синтетичну якість інженера-педагога. Також у його працях зустрічаємо такі інтегральні якості, як професійна спрямованість, активна життєва позиція, динамізм, технічний та педагогічний інтелект. Л.З.Тархан серед професійних якостей також відзначає інтегральні якості: професійна майстерність, дидактична і техніко-технологічна компетентність.

Інтегральні професійно важливі якості дозволяють інженеру-педагогу на достатньому професійному рівні викладати дисципліни, зазначені на рис. 2, що забезпечує підготовку фахівців швейної промисловості різних ланок від робітника до керівника виробництва або виробничого підрозділу.

Досліджені зв'язки в першому розгляді надають нам можливість структурувати обсяг якостей, що необхідні інженеру-педагогу швейного профілю. Уточнення переліку якостей інженера педагога швейного профілю є завданням наших подальших досліджень.

Висновки. Відповідно до професійної діяльності працівників швейного виробництва були визначені галузі наук, ЗУН, з яких визначають ті професійні якості, що потрібно розвивати у фахівців легкої промисловості. Це у свою чергу впливає на вимоги до ПВЯ, якими повинен володіти інженер-педагог. Наведена класифікація ПВЯ інженера-педагога.

Перспективи подальших досліджень. Подані в статті основи структурування професійних якостей дають можливості при подальшому їх розвитку розробити комплексну характеристику та деталізацію ПВЯ, необхідних інженеру-педагогу швейного профілю для здійснення його професійно-педагогічної діяльності.

Список використаних джерел

1. Бакатанова В.Б. Психолого-педагогические условия профессионального отбора будущих инженеров-педагогов: автореф. дис. ... канд. пед. наук / В.Б. Бакатанова. – К., 1996. – 26 с.
2. Брюханова Н.О. Основы педагогического проектирования в инженерно-педагогической освіті: монографія / Н.О. Брюханова. – Х.: НТМТ, 2010. – 438 с.
3. Зеер Э.Ф. Профессиональное становление личности инженера-педагога / Э.Ф. Зеер. – Свердловск.: Изд-во Урал. ун-та, 1988. – 120 с.
4. Кузьмина Н.В. Профессионализм личности преподавателя, мастера производственного обучения / Н.В. Кузьмина. – М.: Высш. шк., 1990, - 119 с.
5. Маркова А. К. Психология профессионализма / А.К. Маркова. – М., 1996. – 60 с.
6. Моделирование педагогических ситуаций: Проблемы повышения качества и эффективности общепедагогической подготовки учителя / под ред. Ю.Н. Кулюткина, Г.С. Сухобской. – М.: Педагогика, 1981. – 120 с.
7. Мойсеюк Н.С. Педагогіка: навч. посібник / Н.С. Мойсеюк. – 3-є видання, доп. – К.: ВАТ «КДНК», 2001. – 608 с.
8. Освітньо-кваліфікаційна характеристика магістра напряму підготовки 0101 Педагогічна освіта за спеціальністю 8.010104.23 Професійне навчання. Технологія текстильної та легкої промисловості: галузевий стандарт вищої освіти України / Мін-во освіти і науки України. - К., 2000. — 34 с.
9. Освітньо-професійна програма магістра напряму підготовки 0101 Педагогічна освіта за спеціальністю 8.010104.23 Професійне навчання. Технологія текстильної та легкої промисловості: галузевий стандарт вищої освіти України / Мін-во освіти і науки України. - К., 2000. — 12 с.
10. Поваренков Ю.П. Психологическое содержание профессионального становления человека / Ю.П. Поваренков. – М.: УРАО, 2002. – 160 с.
11. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии / С.Л. Рубинштейн. — СПб.: Питер, 2002. — 720 с.
12. Слостенин В.А. Педагогика : учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / В. А. Слостенин, И. Ф. Исаев, Е. Н. Шиянов; под ред. В.А. Слостенина. – М.: Академия, 2002. – 576 с.
13. Толочек В. А. Современная психология труда: учеб. пособие / В.А. Толочек.— СПб.: Питер, 2005. — 479 с.
14. Устемиров К.У. Методика обучения общетехническим и специальным дисциплинам / К.У. Устемиров, И.Б. Васильев, Т.А. Девятьярова. – Алматы: РОД и АЛ, 2006, – 304 с.

Александрова Н.А.

Подходы к классификации профессионально важных качеств инженеров-педагогов швейного профиля

В статье рассмотрены подходы к вопросу профессионально важных качеств, проанализированы исследования специфики подготовки инженеров-педагогов швейного профиля и предложена классификация профессионально важных качеств инженера-педагога швейного профиля через требования к специалистам.

Ключевые слова: профессионально важные качества, инженер-педагог швейного профиля, специалист, швейная промышленность, классификация, подходы к классификации, специфика подготовки.

Олександрова Н.О.

Підходи до класифікації професійно важливих якостей інженерів-педагогів швейного профілю

У статті розглянуті підходи до питання професійно важливих якостей, проаналізовані дослідження специфіки підготовки інженерів-педагогів швейного профілю та запропонована класифікація професійно важливих якостей інженера педагога швейного профілю через вимоги до фахівців.

Ключові слова: професійно важливі якості, інженер-педагог швейного профілю, фахівець, швейна промисловість, класифікація, підходи до класифікації, специфіка підготовки.

N. Oleksandrova

Approaches to Classification of Professionally Important Qualities of Teacher- Engineers of Sewing Type

The article deals with different approaches to the issue of professionally important qualities. Research into the specificity of training teacher- engineers of a sewing type is analyzed, and a classification of professionally important qualities of a teacher- engineer of a sewing type is suggested through demands to specialists.

Key words: professionally important qualities, teacher-engineer of sewing type, specialist, sewing industry, classification, approaches to classification, specificity of training.

Стаття надійшла до редакції 12.08.2010 р.